

drukken¹ (de zes leden van de landelijke leiding der Knokploegen die wij in het voorafgaande noemden, waren allen gereformeerd behalve Dobbe die katholiek was), maar zodra men in de organisatie één echelon lager kwam, was de samenstelling veel gevarieerder. In het gereformeerde Kampen bijvoorbeeld bevonden zich in de zomer van '44 onder de een-en-twintig belangrijkste LO-functionarissen acht gereformeerden (van wie zich toen drie bij de groepering-Schilder aangesloten hadden), drie hervormden, een katholiek, een doopsgezinde, vijf vrijzinnig-protestanten en drie onkerkelijken. Het district-Den Haag had afwisselend als leiders twee gereformeerden, drie hervormden en twee katholieken. In Limburg was de LO een duidelijk katholieke organisatie, zij het dat hier (in Venlo zowel als in Roermond) predikanten mede tot de oprichters behoorden. In Amsterdam werd de LO tenslotte een organisatie waarin gereformeerden, hervormden van allerlei richting, katholieken en socialisten broederlijk samenwerkten.

Ook in sociaal opzicht vormde de LO een bont geheel. *Het Grote Gebod* vermeldt terzake geen samenvattende gegevens, behalve dan die met betrekking tot de omgekomenen (wij gaven ze op pag. 742 al weer), maar het is mis schien tekenend hoe de LO-leiding in de provincie Limburg samengesteld was: vier geestelijken (onder wie Naus, Bleys en Billekens), een onderwijzer (Hendrix), vier studenten, een ambtenaar, een machinist en een verpleegster – allen katholiek, maar de districtsleider in Maastricht die door de machinist vertegenwoordigd werd, was gereformeerd. Van de twaalf personen die aan het LO-werk in Limburg leiding gaven, kwamen vijf uit Venlo, hetgeen in Limburg overigens geen wrevél gewekt schijnt te hebben.²

¹ Aan de organisatie werkten ook veel gematigde christelijke gereformeerden en leden van de Gereformeerde Bond (dat waren hervormden) mee, daarentegen vrijwel geen leden van ds. Kerstens Gereformeerde Gemeenten. Ook bij de andere 'zware', d.w.z. zichzelf als bij uitstek rechtzinnig beschouwende gereformeerden was veel weerstand tegen alle illegale werk (verzet tegen 'de overheid' heette uit den boze) en dus ook tegen de LO. 'Hoe zwaarder' een groep of een dominé was, hoe groter', aldus in '73 J. Zwaan, tijdens de bezetting medewerker van de LO, 'was het verzet tegen het verzet en de onderduik.' (J. Zwaan: Commentaar op *Het Koninkrijk der Nederlanden in de tweede wereldoorlog*, deel 5, concept-hoofdstuk 8, p. 4). ² Die wrevél ontstond in maart '44 wél in Friesland toen alle plaatsen in de LO-leiding daar na een reorganisatie uitsluitend door Leeuwardenaren ingenomen werden. 'Dit is', schrijft Wijbenga, 'waarschijnlijk de grootste fout geweest die de Top heeft gemaakt' (P. Wijbenga: *Bezettingstijd in Friesland*, dl. II, p. 237). Sneek 'nam' dat niet en maakte zich zelfstandig. Hieruit is na de oorlog voortgevloeid dat er naast de Stichting Friesland 1940-1945 (die op haar beurt naast de landelijke Stichting 1940-1945 stond) een Stichting Sneek 1940-1945 kwam.

Wij vermelden in dit verband dat in Bedum (Groningen) de LO geleid werd door de gemeentesecretaris die NSB'er was maar van de dwalingen zijns wegs was